

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

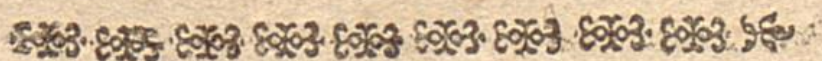
Et In octo Partes ... distincta ...

De Angelis Actibvs humanis, & Legibus

Vindalium, 1646

Cap. XI. De dispensatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38834

CAPVT XI.

De dispensatione.

CONCLUSIO I.

Dispensatio propriè hîc sumitur, pro iuris relaxatione. seu pro exemptione ab obligatione legis.) Ex qua definitione communiter recepta, colligitur. 1. dispensationem longè differre à legis interpretatione: legem enim interpretari, est opus scientiæ & prudentiæ; in ea verò dispensare, ad iurisdictionem pertinet; unde periti possunt legem interpretari, & declarare an ea in tali casu obliget, vel non; dispensare autem in lege, solius est superioris.

Neque refert, quòd S. Doctor 1. 2. quæst. 97. art. 4. dispensationem videatur sumere pro interpretatione, qua legislator declarat legem deficere, seu non obligare tales personas in hoc, vel illo casu: cum enim addit, eum tunc licentiam tribuere, vt præceptum eius non seruetur, satis indicat obligationem non esse penitus ablatam, sed causam ratio-

nabilem dari, cur relaxari debeat. Apertius autem mens illius potest intelligi ex responsione ad 3. cum negat Summo Pontifici potestatem dispensandi in lege naturali, aut diuina; siquidem, omnium consensu, potest eiusmodi leges interpretandi ipsi competit.

Collige 2. dispensationem differre à simplici permissione, nam per dispensationem tollitur obligatio legis, non autem per solam remissionem; quo fit, ut ille non peccet, qui dispensatus agit contra legem, ille verò culpæ, & poenæ sit obnoxius, qui contra legem agere permittitur; aliàs nemo peccaret, cum peccatum non nisi Deo permittente committatur.

Collige 3. esse discrimen inter abrogationem, derogationem, & dispensationem legis: & quidem abrogationem habere locum, quando tota lex, illiusque obligatio respectu omnium locorum, temporum, & personarum tollitur: derogationem verò, quando lex secundum aliquam sui partem, in vniuersum aboletur: dispensationem autem quando tollitur legis obligatio in hoc casu, respectu talis personæ, temporis, &c. eiusdem legis vinculo interim quoad hoc ipsam, respectu aliorum manente.

CONCLUSIO II. Potest legislator humanus dispensare in suis legibus.) Probatum, nam dispensare est in aliquo casu tollere, aut suspendere obligationem legis: at hoc potest legislator humanus, cum leges quas condit, non habeant obligandi vim, nisi ex illius voluntate. Quod autem dicimus de legislatore, extendendum est non modo ad illius superiorem, sed etiam ad successorem, si sit illi æqualis in iurisdictione. ut patet ex paritate rationis.

Vbi nota 1. hoc procedere, etsi lex iuramento sit confirmata, quia quando legislator iurat, se daturum operam, ut lex quam statuit obseruetur, hoc debet intelligi sub ea conditione, nisi causa rationabilis & iusta dispensandi occurrat. Item, etsi superior legislatoris legem illius confirmauerit, si enim lex erat, habebat vim obligandi, adeoque præsumendum est confirmationem superadditam nihil esse aliud, quam illius approbationem, sine animo nouæ iniiciendæ obligationis factam. Si tamen constaret, aliam esse mentem superioris, non posset inferior per se loquendo, in lege sic confirmata dispensare. Vnde.

Nota 2. non posse inferiorem dispensare in lege à superiore lata, quando su-

perior illius dispensationem sibi reser-
uauit, aut quando inferiori prohibuit, ne
in ea dispensaret: quia aliàs maior esset
potestas inferioris, quàm superioris,
quod per se absurdum est.

Sed quid, si dispensatio non sit expres-
sè reseruata, poteritne inferior eam
conferre? Respondeo negatiuè quia non
potest inferior tollere legem superioris,
aut impedire vel ex toto, vel ex parte ne
obliget, sine illius consensu: alioqui sa-
ne esset superior sui superioris, contra
hypothesim. At quamuis superior legem
condens, expressè non sibi reseruauerit
dispensationem illius, aut non prohibue-
rit inferiori, ne in ea dispense, non inde
sequitur, superiorem eo ipso dare facul-
tatem inferiori, vt in sua lege dispen-
set.

Neque à potestate absoluendi à censu-
ris, arguendum est ad potestatem dispen-
sandi in lege: illa enim est conformis iu-
ri, quod præcipit vt dispositus absoluat-
ur, hæc verò ius ipsum violat: quare li-
cèt prior censeatur dari inferiori, quan-
do non reseruatur, non tamen poste-
rior.

Nota tamen 3. varios esse casus in
quibus potest inferior dispensare in lege
superioris. 1. quando superior dat illi

li talem facultatem. 2. quando, ex consuetudine legitime præscripta, dispensat. 3. quando res est leuis. 4. quando lex non obligat sub mortali. 5. quando casus similes dispensatione egentes. sæpe eueniunt. 6. quando est grauis necessitas dispensandi, nec superior adiri potest; aut non nisi cum magno incommodo. Quorum omnium ratio est quia prudenter iudicari potest, non esse intentionem legislatoris, vt dispensatio in dictis casibus sibi reseruetur; eò quòd talis reseruatio, quoad aliquos casus esset parum utilis, quoad alios vero esset valde onerosa, & magis in communitatis damnum cederet, quam in utilitatem illius.

CONCLUSIO III. Ad valorem dispensationis interdum iusta causa requiritur, aliàs non.) Prior pars habet locum, quando inferior dispensat in lege sui superioris; nisi enim adsit tunc legitima causa dispensandi, nulla est dispensatio. eò quòd superior non censetur dare facultatem inferiori, dispensandi in suis legibus, sine iusta causa, nisi forte declaret, se dare inferiori facultatem dispensandi, cum eadem potestate quam ipse habet.

Posterior pars admitti solet, quando superior in sua lege dispensat: cum enim

legis obligatio ab eius voluntate pendeat, potest ille aliquem ab illius obligatione eximere, etsi alij eam obseruare teneantur; quare respectu illius valida erit dispensatio.

Nota 1. legislatorem peccare, sine causa rationabili dispensando in lege, vt colligitur ex S. Thoma 1. 2. quaest. 97. art. 5. quia scilicet alios eximere à graui iugo legis, quamdiu alij tenentur eam obseruare, hoc est inæqualitatem quandam constituere, ex qua inter subditos dissidia & scandala facile oriri poterunt: quare nisi causa aliqua rationabilis eiusmodi gubernationem honeste, ea non potest à culpa liberari. Porro etsi superior per se loquendo, non peccet nisi venialiter, aliquem ex suis subditis, sine iusta causa dispensando; peccatum tamen erit mortale, si inde graue aliquod detrimentum, aut scandalum oriatur.

Nota 2. inferiorem peccare mortaliter, in lege superioris sine causa iusta dispensando, cum in re graui suam transgrediatur potestatem, & alienam irrito conatu inuadat. Poterit tamen bona fides eum à peccato excusare, quamuis ea non sufficiat, vt dispensatio valida sit; quemadmodum nec sufficit, vt habentes im-

pedimentum dirimens, matrimonium validè contrahant.

Nota 3. etsi non teneatur superior dispensare, quando est probabilis causa non dispensandi, sicut & dispensandi eum tamen sub graui peccato, teneri dispensationem concedere, quando constat eam in bonum communitatis, aut alicuius particularis notabiliter cessuram, vt vel ex ipso legislatoris officio, quod in subditorum commodum ordinatur, colligi potest.

Nota 4. quando dispensatio non est debita, posse legislatorem eam concedere sub aliquo onere, non autem quando tenetur eam dare: esset enim iniustum, alicui onus imponere, pro re quam illi debes. Maximè, quia onus imponitur, vt sit causa sufficiens dispensationis; at quando debita est dispensatio, datur causa sufficiens illius, independenter ab onere superueniente, ergo tunc onus imponi non potest.

Nota 5. hæc procedere de ipso legislatore: dubitatur autè, an inferior quando dispensat in lege superioris, possit multam aliquam imponere, si aliunde sufficiens causa dispensandi non intercedat. Respondeo per se loquendo non posse, quia ex eo quod habeat potestatem dis-

pensandi in lege superioris, adeoque tollendi obligationem illius, non sequitur quod possit nouam obligationem imponere, ut perspicuum est. Neque refert quod plus sit dispensare in voto, quam illud commutare; ratio enim est, quia per dispensationem voti tollitur illius vinculum, per commutationem verò non tollitur, sed tantum illius materia mutatur. Unde mirum non est, quod quis possit votum commutare, etsi in eo dispensare nequeat.

Dixi, per se loquendo: si enim usus spectetur dicendum videtur inferiores habere facultatem, vel ex tacita superiorum licentia, vel ex consuetudine legitime præscripta. dispensandi in eorum legibus, imponendo mulctam pecuniariam, vel onus personale; cum prudenter damnari non possit praxis Episcoporum, qui interdum cum onere dispensant, quoad observationem festorum, aut ieiuniorum.

CONCLUSIO IV. Tunc nulla est dispensatio, quando tacetur aliquid in petitione, quod secundum iura exprimi debet.) Ratio est, quia talis expressio spectat ad formam, adeoque ad essentiam ipsius dispensationis; quare si deficit, dispensatio nulla est. Confirma-

tur, nam ex iure, concessio beneficij censetur irrita, quando impetrans non declarat, se aliud quantumuis exiguum habere: ergo similiter.

Vbi nota 1. hæc intelligi, etiam si quod tacetur tale sit, vt superior eo directo dispensationem æquè esset concessurus, vt in exemplo allato: quia eo non obstante, deest conditio essentialiter requisita.

Nota 2. irritam esse dispensationem, quando tacetur quod exprimi debet, siue secundum ius commune, siue iuxta stylum curiæ Principis, à quo obtinenda est dispensatio, cum hic ius faciat: siue etiam secundum consuetudinem legitimè præscriptam, quia hæc vim legis habet.

Nota 3. vt qualitas aliqua ex iure declaranda censeatur, non requiri vt expresse ius statuat eam aperiendam esse, sed sufficere si prohibeat, ne in tali casu dispensatio concedatur. Vnde quia Concilium Trident. sess. 24. de matrimonio cap. 5. spem omnem consequendæ dispensationis ei denegat, qui intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahit, hinc dispensatio ab eo obtenta censetur inualida, nisi declaret se prædicti impedimenti conscius nupsisse.

Nota 4. non sufficere ad valorem dispensationis, quòd qualitas exprimenda ignorantè taceatur: licèt enim ignorantia possit à culpa excusare, non tamen sufficit ut valeat actus, cui aliquid essentialè deest. Hinc non valet dispensatio, si procurator tuus, te inscio, quæ dicenda sunt reticeat.

Nota 5. extra casus iure, aut consuetudine præscriptos, taciturnitatem veri inuvalidare dispensationem, quando taceatur aliquid ad rem pertinens, quo cognito superior non dispensasset; quia in eo casu non censetur habere voluntatem dispensandi, cum non dispense, nisi sub conditione quæ non est. Secùs dicendum, si superior ea re quæ taceatur declarata, dispensaret quidem, propter causam allegatam, non tamen tam facilè, quia concessio tunc est simpliciter voluntaria, & tantum secundum quid inuoluntaria.

Dixi, quando taceatur aliquid ad rem pertinens: nam si quod taceatur, non spectet ad materiam dispensationis, sed sit planè ad eam extrinsecum, & impertinens, ut si dispensandus sit vitiosus, illius reticentia non vitiat dispensationem, etsi superior eo cognito non fuisset concessurus.

Ex quibus omnibus colligendum 1. ad valorem dispensationis non opus esse, ut petens declaret eam sibi aliàs fuisse negatam, quia hoc ad rem non facit. 2. non etiam requiri ut fiat mentio similis dispensationis aliàs obtentæ, cum iura talem conditionem non exigant.

Excipe, nisi hoc cedat in præiudicium tertij, ut si iterum petas dispensationem à decimarum solutione, vel à residentia cum perceptione fructuum. Excipe etiam, si aliter non potest superior intelligere, quantitatem gratiæ quam concedit, ut si quis obtenta, ad ineundum matrimonium, dispensatione primi vxoricidij, petat dispensationem secundi: hæc est enim longè maior gratia, quæque communiter negari solet. Vnde superior non censetur velle simpliciter tunc eam concedere, sed tantum quatenus habet proportionem cum causa allegata præcisè spectata, ac si esset primum vxoricidium.

Quæres, an idem dicendum sit de secunda dispensatione, in voto castitatis. Aliqui affirmant ex eodem fundamento, quia scilicet nisi declares, te aliàs fuisse dispensatum, ut vnum matrimonium contraheres, Pontifex non intelligit, quanta sit gratia, quam tibi conferret per secundam dispensationem, adeoque:

non consentit in collationem illius. Oportitum tamen videtur probabilius, supposito quòd eadem causa petendi, & obtinendi priorem dispensationem adhuc perseueret, vt si petens non minorem experietur difficultatem in seruanda castitate: sic enim est sufficiens adæquatio inter causam allegatam, & gratiam obtentam. Et aliunde petens secundam dispensationem à voto, non habet eam indignitatem quam ille contrahit, qui secundum crimen perpetrat, post obtentam dispensationem à primo.

CONCLUSIO V. Expressio falsi irritat dispensationem quando est causa finalis, & non tantum impulsiva illius concedendæ. Id est, quando superior causa falsò allegata ita mouetur ad dandam dispensationem, vt sine ea non esset concessurus; quia scilicet tunc non censetur adesse sufficiens consensus, qualis necessarius est vt rescriptum valeat. Vnde conditio illa, si preces veritate nitantur, quæ in dispensationibus, aliisque gratiis apponi solet, explicatur communiter de veritate requisita in substantialibus, id est, in iis sine quibus gratia non concederetur. Quamquam secùs sentiendum sit in accidentalibus, seu sine quibus gra-

ria quidem concederetur, etsi difficilius; quia nunc sufficiens dispensatis consensus adest.

Hinc non valet dispensatio, tum quando non nisi vna, eaque falsa dispensandi causa proponitur; tum quando duæ causæ proponuntur, quarum vna est falsa, & alia vera, & illa est finalis, hæc tantum impulsiva: tum quando dispensatio æqualiter datur ob vtramque illam causam, ita vt neutra sigillatim ad eam obtinendam sufficiat. Tenet tamen, quando datur propter veram causam, etsi aliæ falsæ proponantur, quarum ratio non habetur.

Notandum autem i. quando dubium est, an causa falsò expressa sit finalis, an tantum impulsiva, præsumendum eam esse impulsivam, quia in dubio iudicandum est pro valore actus. Vnde dispensatio eo modo obtenta valida censenda est, & qui eam obtinuit, potest tuta conscientia ea vti, verbi causa, matrimonium inire, si antequam nubat dubitatio suboritur, an causa quam falsò allegavit, talis sit, vt sine ea dispensationem non obtinuisset. Nec refert quòd possessio stet pro impedimento, quia præsumptio pro valore actus præponderat.

Notandum 2. dispensationem valere, quando erratur circa nomen personæ; pro qua dispensatio petitur; quia scilicet dispensatio petitur pro tali persona, eique confertur, quicquid sit de illius nomine. Confirmatur, nam ex communi Iuristarum sententia, valet legatum, etsi testator in nomine legatarij errauerit, modo de persona constet.

Excipe, nisi dispensans ex falso nomine proposito, intelligat personam aliquam sibi notam: tunc enim dispensatio valere nequit, cum dispensans non intendat eam concedere personæ, pro qua postulatur, sed alteri ab ea distinctæ. Nec dicas, Sacramentum validè conferri, etsi minister erret in persona suscipientis: hoc enim verum est, quando intendit Sacramentum conferre personæ præsentis, quæcunque sit: in dicto autem casu legislator non dirigit suam intentionem ad eum, in cuius gratiam dispensatio petitur, sed ad alium sibi notum: quare dispensatio tunc valere nequit.

Notandum 3. non valere dispensationem, quando erratur in persona quæ designatur, ad expediendum rescriptum. Sit exemplum: cum petis dispensationem ad ineundum matrimonium, fingis te esse diocesis Parisiensis, cum tamen sis Ro-

Rothomagensis. Unde fit vt executio rescripti, quo tibi dispensatio illa conceditur; Officiali Parisiensi committatur. In eo casu dico dispensationem esse inutilem, cum nequeat Officialis Parisiensis eam exequi, eò quòd intentio Pontificis est, talem executionem tuo ordinario committere; neque etiam Rothomagensis, qui ad eum non dirigitur.

CONCLUSIO VI. Multa obseruanda sunt ab eo, cui executio dispensationis datæ a Summo Pontifice, committitur.) In primis requiritur vt ille Doctoris, vel in Theologia, vel in Iure canonico laurea insignitus sit, ita vt non valeat dispensatio, si ab alio qui Doctor non sit, rescriptum Apostolicum expediatur, nisi ex priuilegio Sedis Apostolicæ.

Secundò, vt ab Ordinario ad audiendas confessiones sit approbatus: ita scilicet vt sit approbatus respectu illius, qui dispensationis executionem postulat, eò quòd debet eum sacramentaliter absoluerè. Unde si fœmina esset dispensanda, non sufficeret quòd quis esset approbatus, ad audiendas dumtaxat confessiones virorum.

Tertiò, vt non dispense nisi cognita causa, quæ à postulante fuit allegata, &

de qua fit mentio in rescripto. Quare ab ipso diligenter inquirere debet, num vera sit causa illa, nisi aliunde de veritate illius satis ipsi constet. Hoc autem adeò necessarium est, vt nulla sit dispensatio, si rescriptum expediatur, non præmissa causæ cognitione.

Quartò, vt audiat confessionem penitentis, quando culpabiliter mutauit propositum, vt si petens dispensationem à voto castitatis, illud violauerit. Licet autem non modo in tali casu, sed etiam in aliis, in quibus dispensandus non peccauit, tutius sit præmittere confessionem sacramentalem: ex probabiliori tamen sententia, id non requiritur tanquam conditio, ad valorem dispensationis absolute necessaria; cum id ex tenore rescripti colligi nequeat.

Quintò, vt dispensando, pia quædam opera iniungantur, quòd ita intelligendum est, vt ea opera speciatim imponantur, quæ in bulla sunt determinata: de aliis verò quæ ipsius prudentiæ relinquuntur, ordinetur prout magis expedire visum fuerit.

Sextò, vt non dispense in matrimonio contrahendo, nisi impedimentum affinitatis, ex copula fornicaria contractum, occultum sit: dicitur autem occultum, non quia probari nequit, sed quia

publicum non est, seu quia ignoratur à maiori parte viciniae, aut communitatis in qua dispensandus degit: vel quia ad forum contentiosum non est deductum, aut si deductum est, dispensandus in eo fuit absolutus.

Septimò, vt coniugem ignorantum impedimenti, certiore faciat nullitatis matrimonij cum alio contracti, eosque ante executionem dispensationis separari curet, aut tanquam fratrem, sororem simul habitare. Verùm si graue scandalum, aut periculum incontinentiae, aliudue incommodum inde timetur, ab his abstinendum erit. Quid autem facto opus sit, vt validetur matrimonium antea inualidè contractum, ex Tractatu de Matrimonio petendum est.

Octauò, vt Confessarius post collatam dispensationem, litteras dilaniet, neque eas parti restituat. Quòd si secùs fecerit, non propterea irrita erit dispensatio iam collata; litterae tamen non poterunt Oratori suffragari in foro externo.